

Øvre del av Riw'duvæf'jåkka. Foto: H. Huru.

OBJEKT NR. 204

JULELVA/JUOVLAJÄKKA

Fylke: Finnmark

Kommuner: Tana, Nesseby, Berlevåg, Vadsø

Nedbørfelt: 338 km²

Skoggrense: Ca. 200 m o. h. Areal under denne: 15 %

Middelvannføring: 7,8 m³/s

Laveste-høyeste punkt: 0—604 m o. h.

Marin grense: Ca. 70 m o. h.

Kraftpotensial: 0 GWh

Naturgeografisk region: 48b

Vassdragsbeskrivelse

Hovedelva Juov'lajäkka er ca. 30 km fra utløpet i Leirpollen til Hagnalancærro. Til hovedelva drenerer 4 større sideelver. Det største vatnet er mindre enn 0,25 km².

Klimaet er kjølig oseanisk til suboseanisk med svakt humide forhold. Årsnedbøren er ca. 500 mm. Nedbørmaksimum er på etter-sommeren og høsten. Middelttemperaturen for året er 0,1° C målt i Rustefjeldma 9 m o. h., vest for Tanaelva.

Berggrunnen består av sen-prekambrisk sandstein, tillitter og leirskifre. Landformene

preges av høyfjell, platå og daler. Mesteparten av feltet er dekket av løsmasser. Alpine heiområder dekker ca. 2/3 av arealet. Dalene er skogrike og skogen består overveiende av bjørk. Våtmark er lite utbredt og det er lite myr i feltet.

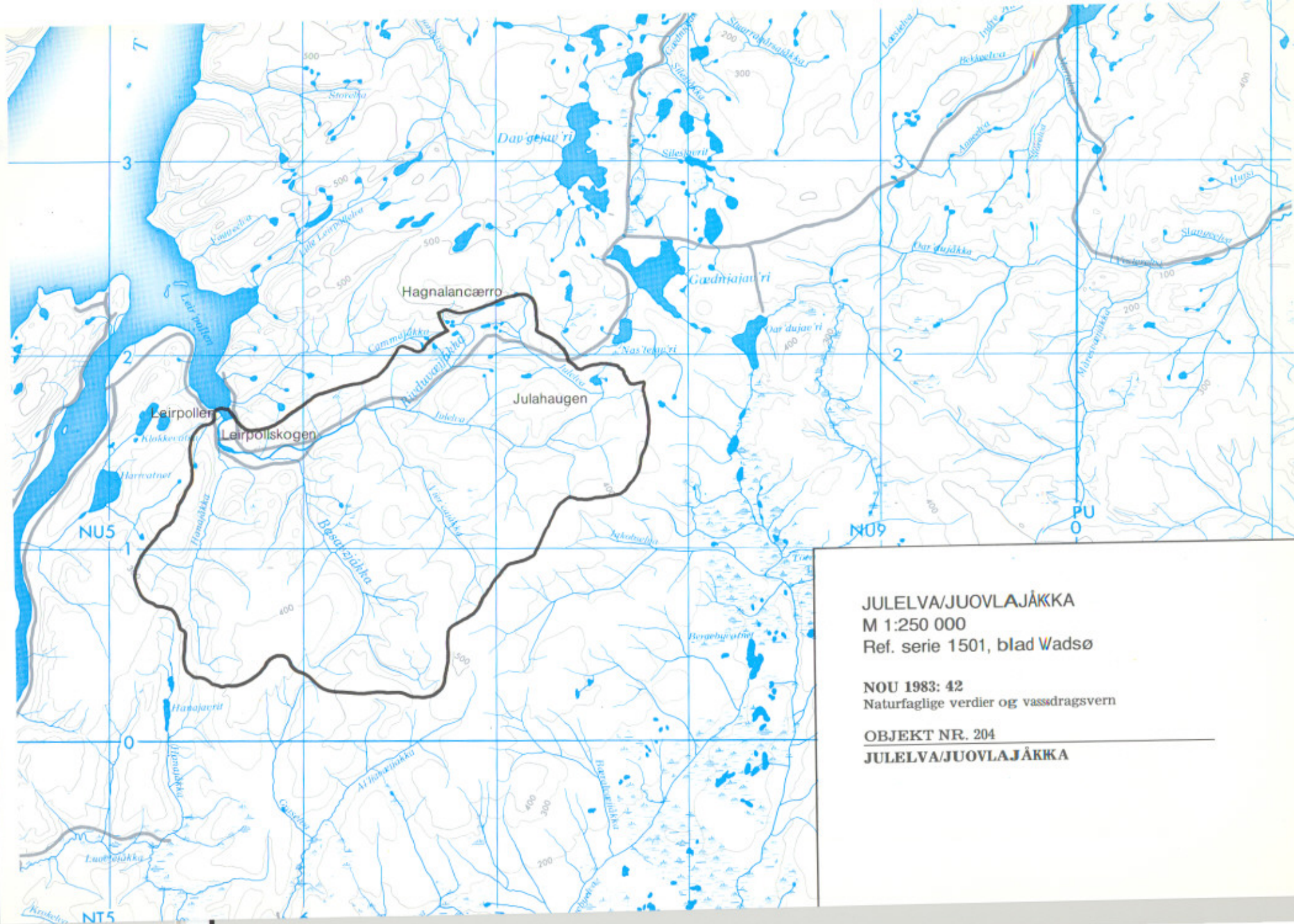
200 personer er bosatt i området. Det er 12 gårdsbruk i hoveddalen med tilsammen 890 da dyrka mark. Ved utløpet av Juovlajäkka er det planlagt boligfelt med 40 tomter. Øvre del, ialt 27 km², er overført til Kongsfjord kraftverk.

Det er en del friluftaktiviteter i området, hovedsakelig fiske. Riksvei 890 mellom Tana og Berlevåg krysser feltet.

Geofag

Berggrunnen består av senprekambriske sedimentære bergarter, hovedsakelig sandsteiner, leirskifer og forsteinet morene (til-litt). I de yngste lagene finnes spor etter gravende organismer (spor-fossiler). Bergartene er kaledonsk foldet langs en nordøstlig-sørvestlig dominerende retning.

Nedbørfeltets landformer faller i tre deler med høyfjell, platå og daler. I dalene er det morene, breelv- og elveavsetninger. Antagelig var store deler av Juladalen til sør for Julahaugen fylt med breelvmateriale, slik at de terrasser som sees i dag, er rester av denne

JULELVA/JUOVLAJÅKKA
M 1:250 000
Ref. serie 1501, blad Wadsø

NOU 1983: 42
Naturfaglige verdier og vassdragsvern

OBJEKT NR. 204
JULELVA/JUOVLAJÅKKA

dalfyllingen. Elvesletter er også blitt utviklet. I de høyereliggende deler av feltet er det en rekke spylerenner. Under marin grense finnes flere strandlinjer.

Skuringsobservasjoner viser at isbevegelsen i issmeltingsperioden var dirigert ut fra to soner over Varangerhalvøya.

Det mest verdifulle området ligger vest for Julahaugen, på nordsiden av Juladalen, hvor det er et system av spylerenner i tykt morenemateriale som er blitt dannet av vann som rant mot sørvest. De former som finnes innen feltet, er likevel bedre utviklet i andre, nærliggende områder av Finnmark.

Botanikk

Utformingen av vegetasjonen viser nordlige og nordøstlige trekk med overgang mot arktisk preget vegetasjon. Alle vegetasjonssoner fra subalpin til høyalpin er representert, men overgangen mellom de tre sonene i fjellet er ofte uklare.

Skoggrensa ligger ca. 200 m o. h. de fleste steder. Skogvegetasjonen består av subalpin bjørkeskog og representerer den nordligste utløperen av den skandinaviske fjellbjørkeskogen. Krekling-bjørkeskog, blåbær-småbregnebjørkeskog, lågurtbjørkeskog og høgstaudebjørkeskog er representert. Blåbærtypen dekker størst areal. Lågurttypen er sterkt kulturpåvirket ved beiting av storfe og sau.

Høgstaude- og lågurtenger finnes på mindre områder langs elvene ofte med et busksjikt av vier. I Hanadalen er det et større område med viersump.

Myr er lite utbredt og rike myrtyper er registrert bare ett sted, i østkråningen i Basav'zi.

De alpine heiområdene dekker rundt 65 % av nedbørfeltet. Den vanligste heitypen er blåbær-blålynghei som går over i kreklinghei i de høyereliggende områdene.

Skog og hei utgjør til sammen over 90 % av arealene i nedbørfeltet. I fjellet opptrer i tillegg snøleivevegetasjon og rabbevegetasjon sporadisk. Kalkkrevende vegetasjonstyper er ikke registrert. De mange rasmarene i området har fattig karakter.

Havstranda i Leirpollen er sterkt beitepåvirket. Godt utviklede strender finnes andre steder i regionen. Vannvegetasjon er ikke observert.

254 arter av karplanter er registrert, hvorav 83 arter er fjellplanter. 2 av disse er bisentriske (hengefrytle og snøsoleie), og 3 nordlige unisentriske og samtidig arktiske (polarsoleie, dvergmaigull og svalbardvalmue).

Østlige og nordøstlige arter er representert med 22 arter, hvorav den nordøstlige nyserot finnes flere steder, oftest i engskog nær elva. Noen forholdsvis sørlige lavlandsarter er her ved sin nordgrense (gråor, rips, strutseving og huldreblom).

Av størst botanisk interesse er forekomsten av svalbardvalmue på 2 elevøyver i vassdraget og en lokalitet av tanatimian i rasmare. Tanatimian vokser vanligvis på sandige elevbredder.

Skogarealet er stort i forhold til den nordlige beliggenheten og er sammenhengende med skog lenger sør. Den kulturpåvirkede lågurtbjørkeskogen i Juleldalen er vital og frodig og gir vassdraget høy produksjon. Også vierkrattet i Hanadalen representerer høyproduktiv vegetasjon.

Vassdraget har begrenset verdi som typeområde for underregionen.

Fugleliv

Skogen, nesten utelukkende bjørkeskog, har et rikt fugleliv. Det er sett svært mange fuglearter i disse områdene, og det er påvist høyere tettheter enn i de fleste skogsområder i landsdelen (over 420 territorier pr. km²). De mest tallrike fuglene er arter som er vanlige i fjellbjørkeskog. I kulturlandskapet i Leirpollskogen er det både i og utenfor hekketiden sett flere arter som er sjeldne i landsdelen (f. eks. pirol og svartkråke).

Fjærområdet i Leirpollen og et vierkrattbevakst sumpområde i Hana er de viktigste lokalitetene for våtmarksfugl. Fjærområdet ved elveutløpet er først og fremst hekkeplass for vadefugl og måkefugl med bl. a. kolonihekking. Ellers benyttes området av mytende ender og trekkfugl. Myra i Hana har uvanlig stor tetthet av våtmarkstilknnyttet spurvefugl som sivsanger, blåstrupe og sivspurv.

Fuglelivet i høyfjells- og platålandskapet er relativt artsrikt og har stedvis stor tetthet av høyfjellsartene fjellrype og boltit.

Det er registrert 128 fuglearter innen nedbørfeltet. 68 arter ble sett under prosjektets arbeid, hvorav 85 % hekker eller antas å hekke i området.

Julelvvassdraget representerer de mest fuglerike skogsområdene i regionens østlige del. Nedbørfeltet har færre våtmarksområder og dermed færre våtmarksfugl enn vanlig for regionen.

Ferskvannsbiologi

De få vatna som finnes i vassdraget er høytliggende og små. På vidda og i sidedalene er

bekkene og småelvene hurtigrennende, det samme gjelder selve Julelva. Bunnsubstratet varierer fra stabil steinbunn i øvre deler til ustabil stein-grusbunn i hoveddalen.

Det foreligger materiale fra 21 elvestasjoner og 3 vatn.

Vanntemperaturen er lav i øvre deler, men kommer opp i 15–20° C midtsommers i nedre deler. På forsommeren er hovedelva blakket av leire fra marine sedimenter. pH varierer rundt nøytralpunktet, bortsett fra Rii'duvæj-jåkka, der den var 6,2–6,8. Ledningsevnen er typisk for elver på Varangerhalvøya med lave verdier, 15–20, i bekkene på vidda og noe høyere, 20–50, i nedre deler av hovedelva. Vannkvaliteten er typisk for kystvassdrag i regionen med lavt kalkinnhold og høyt innhold av NaCl. Slike havsalter tilføres med nedbøren, men i Julelva kan marine sedimenter også avgi salter. Forholdet mellom kationene (ekvivalente mengder) er: $Na > Ca \approx Mg > K$.

I to små tjern er det registrert 9 arter småkreps, hvorav 6 arter vannlopper og 3 arter hoppekreps. I tillegg er tusenbeinkrepsen *Polyartemia forcipata* påvist.

I Rii'duvæj'jav'ri var bunndyrtettheten i strandsonen lave med 100 individer pr. prøve. Bunndyrs sammensetningen er enkel og vanlig for næringsfattige fjellvatn med fåbørstemark og steinfluer som de mest tallrike gruppene.

I Julelva ble 10 dyregrupper påvist. Tettheten varierte fra nær null under de ekstreme forhold i øvre deler til 200–600 individer pr. prøve i elver og bekker på vidda. Slike tettheter er vanlige i produktive vassdrag på Varangerhalvøya. I høyalpint/mellomalpint belte er bunndyrs sammensetningen enkel med fjærmygg og steinfluer som dominerende.

Bunndyrtettheten i Julelva og i bekker under skoggrensa er store, 500–1200 dyr pr. prøve. Sammensetningen i Julelva er karakterisert ved fjærmygg og knott som de mest

tallrike gruppene. Disse utgjør sammen med døgnfluene 80 % av bunndyrene i juli.

Døgnflu faunaen er meget enkel med 6 arter. Bare 3 arter er vanlige i vassdraget.

Vassdraget har en relativt rik steinflue fauna med 17 arter. Til forskjell fra andre vassdrag i Finnmark er plante/detritus-etere mer tallrike enn rovdyrformene.

I vassdraget er det registrert kaldtvannsarter av knott og steinfluer som er sjeldne både i Norge og Skandinavia.

Habitatutvalget i Julelva er lite. Vassdraget kan deles inn i et høyalpint-mellomalpint belte med fattige til ekstremt fattige elver og bekker og et lavalpint-subalpint belte med elver/bekker i områder med rik vegetasjon og stor produksjon. Typisk for Julelva og vassdrag på Varangerhalvøya er få vatn og tjern.

Julelva er påvirket av reguleringer, veibygging, jordbruk og elveforbygninger og er mindre egnet som referanse vassdrag.

Litteratur

- Ele, J. A., Brittain, J. og Huru, H. 1982. Naturvitenskapelige interesser knyttet til vann og vassdrag på Varangerhalvøya. *Kontaktutv. vassdragsreg., Univ. Oslo, Rapp. 34*, 64 s.
- Hindrum, R. 1981. Julelvvassdraget. Fugle- og pattedyrfaunaen i Julelvvassdraget, Varangerhalvøya, Finnmark, Nord-Norge. *Troms, Naturvitenskap nr. 24*, 54 s.
- Huru, H. 1981. Julelva. Hydrografi og evertebratfauna i Julelva, Øst-Finnmark, i 1979. *Troms, Naturvitenskap nr. 23*, 36 s.
- Jelmert, L. T., Kristiansen, K., Sollid, J. L. og Tessem, B. 1983. Julelva s. 77–78 i Sollid, J. L. (red.) Geomorfologiske og kvartærgeologiske registreringer med vurdering av verneverdier i 15 tiårsvernede vassdrag i Nord- og Midt-Norge. *Kontaktutv. vassdragsreg., Univ. Oslo, Rapp. 55*, 200 s. + 14 plansjer.
- Rohde, T. 1982. Julelvvassdraget. Flora og vegetasjon i Julelvvassdraget, Finnmark, Nord-Norge, 49 s.